

PJJSS
w Pile

KATEDRA INŻYNIERII MECHANICZNEJ

LABORATORIUM TERMODYNAMIKI TECHNICZNEJ

Ćwiczenie laboratoryjne nr 6

TEMAT: WYZNACZANIE WSPÓŁCZYNNIKA PRZEWODNOŚCI CIEPLNEJ

1. Wprowadzenie

Przewodzenie ciepła jest jednym ze sposobów wymiany ciepła. Polega ono na przenoszeniu energii wewnątrz ośrodka materialnego, przy ich bezpośrednim styku. Przewodzeniem ciepła rządzi prawo Fouriera, zgodnie z którym natężenie strumienia cieplnego q jest proporcjonalne do gradientu temperatury mierzonego wzdłuż kierunku przepływu ciepła.

$$q = -\lambda \cdot \frac{dT}{dx}$$

$$q = \lim \frac{\Delta Q_h}{\Delta F}$$

gdzie: q – natężenie strumienia cieplnego;

λ – współczynnik przewodności cieplnej; jest wielkością charakteryzującą ośrodek w którym przepływ ciepła następuje;

ΔQ_h – ilość ciepła przepływająca przez element o powierzchni ΔF

Znak minus (-) wynika z przepływu ciepła od miejsca o temperaturze wyższej do miejsca o temperaturze niższej.

Ilość ciepła przewodzona w jednostce czasu przez powierzchnię F prostopadłą do kierunku przepływu wynosi:

$$Q_h = -\lambda \cdot F \cdot \frac{dT}{dx}$$

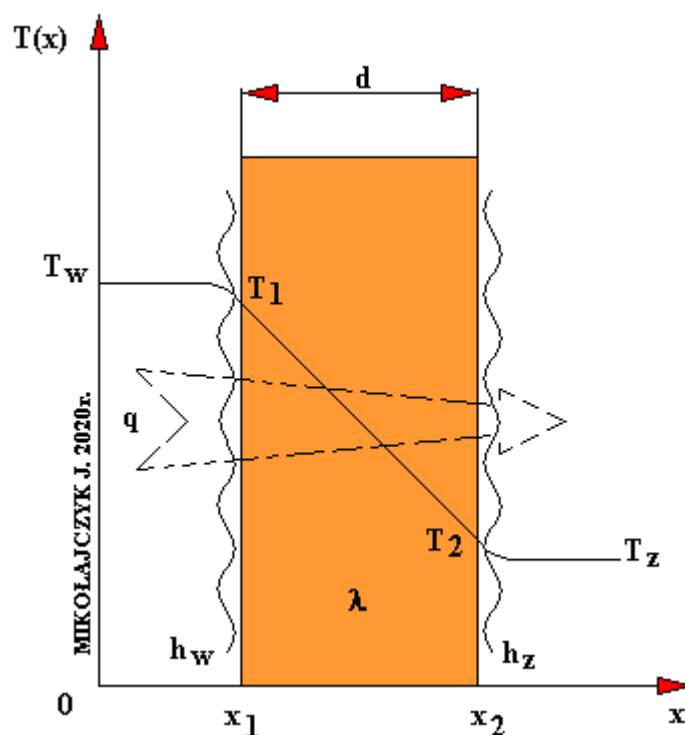
W przypadku przepływu ciepła przez ściankę o grubości d oraz współczynnika przewodności cieplnej λ (rys. 1) wynosi:

$$q = \frac{\lambda}{d} \cdot (T_1 - T_2) \cdot \phi$$

gdzie: ϕ – współczynnik zależny od kształtu ścianki (dla ścianki płaskiej $\phi=1$)

Wówczas całkowita ilość ciepła Q_h jaka przepłynie przez ściankę o powierzchni F wynosi:

$$Q_h = \frac{\lambda}{d} \cdot (T_1 - T_2) \cdot \phi \cdot F$$

Rys. 1. Jednowymiarowy przepływ ciepła przez płaską ścianę jednowarstwową
 d – grubość warstwy ścianki; q – natężenie strumienia cieplnego; λ – współczynnik przewodzenia ciepła materiału warstwy ścianki; h_w – współczynnik konwekcji przepływu ciepła pomiędzy wnętrzem, a powierzchnią wewnętrzną ściany (przegrody); h_z – współczynnik konwekcji przepływu ciepła pomiędzy ścianą zewnętrzną, a zewnętrznym otoczeniem; T_w – temperatura wewnątrz rozpatrywanego obiektu; T_z – temperatura na zewnątrz rozpatrywanego obiektu

Współczynnik przewodności cieplnej λ ciał stałych wynosi:

- dla najlepszych materiałów izolacyjnych

$$\lambda = 0,02 \left[\frac{\text{W}}{\text{m} \cdot \text{K}} \right]$$

- dla najlepszych przewodników ciepła

$$\lambda = 420 \left[\frac{\text{W}}{\text{m} \cdot \text{K}} \right]$$

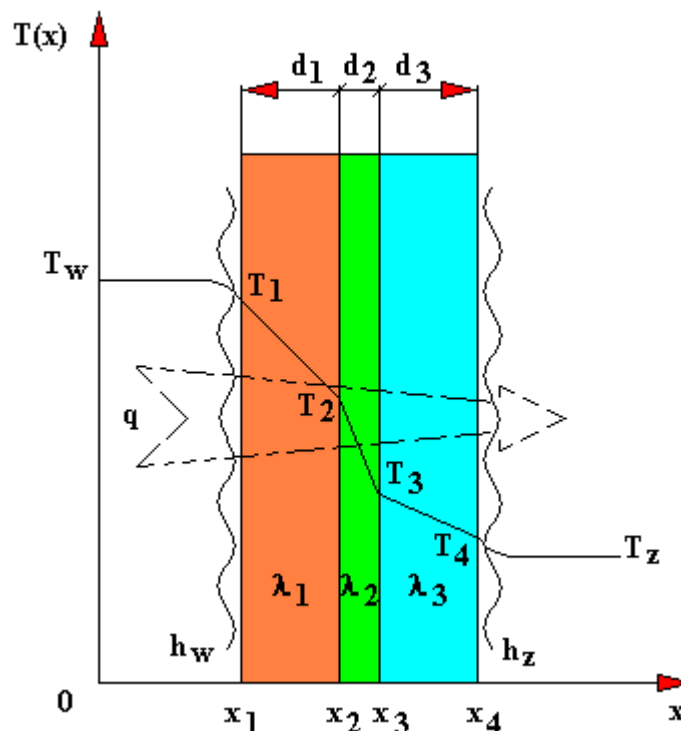
- dla budowlanych materiałów izolacyjnych

$$\lambda = 0,02 \div 2,9 \left[\frac{\text{W}}{\text{m} \cdot \text{K}} \right]$$

Przewodność cieplna materiałów izolacyjnych rośnie wraz ze wzrostem temperatury. Przewodność cieplna metali maleje wraz ze wzrostem temperatury. Stopy metali mają zwykle mniejszą przewodność cieplną niż ich składniki stopowe. W ciałach stałych porowatych o bardzo dużej porowatości uzyskuje się efekt przewodnictwa jak w gazach i zwiększenie przewodnictwa.

Przewodność cieplna w cieczech spowodowana jest bezwładnym ruchem atomów i cząstek oraz związanym z tym przekazywaniem energii podczas zderzeń. Współczynnik przewodności cieplnej λ dla nich (z wyjątkiem ciekłych metali) zawiera się w granicach:

$$\lambda = 0,08 \div 0,7 \left[\frac{\text{W}}{\text{m} \cdot \text{K}} \right]$$

Rys. 2. Jednowymiarowy przepływ ciepła przez płaską ścianę wielowarstwową
 d_1 – grubość warstwy ścianki nr 1; d_2 – grubość warstwy ścianki nr 2; d_3 – grubość warstwy ścianki nr 3; q – natężenie strumienia cieplnego; λ_1 – współczynnik przewodzenia ciepła materiału warstwy ścianki nr 1; λ_2 – współczynnik przewodzenia ciepła materiału warstwy ścianki nr 2; λ_3 – współczynnik przewodzenia ciepła materiału warstwy ścianki nr 3; h_w – współczynnik konwekcji przepływu ciepła pomiędzy wnętrzem, a powierzchnią wewnętrzną ściany (przegrody) nr 1; h_z – współczynnik konwekcji przepływu ciepła pomiędzy ścianą zewnętrzną nr 3, a zewnętrznym otoczeniem; T_w – temperatura wewnątrz rozpatrywanego obiektu; T_z – temperatura na zewnątrz rozpatrywanego obiektu

Dla układu wielowarstwowego, przedstawionego na rys. 2, ilość ciepła przepływającego przez ściankę złożoną z wielu warstw materiałów o różnym współczynniku przewodnictwa cieplnego λ wynosi:

$$Q = \frac{(T_1 - T_n)}{\sum_{i=1}^n \frac{d_i}{\lambda_i}} \cdot t \cdot F$$

gdzie: T_1 – temperatura warstwy wewnętrznej od strony napływu strumienia cieplnego;
 T_n – temperatura po stronie zewnętrznej układu warstw materiałów o różnym współczynniku przewodności cieplnej λ ;
 F – powierzchni przepływu ciepła;
 d_i – grubość poszczególnych warstw;
 λ_i – współczynnik przewodnictwa cieplnego poszczególnych warstw
 t – czas przepływu ciepła.

Oporem cieplnym materiału ścianki często określa się zależność:

$$\frac{d}{\lambda}$$

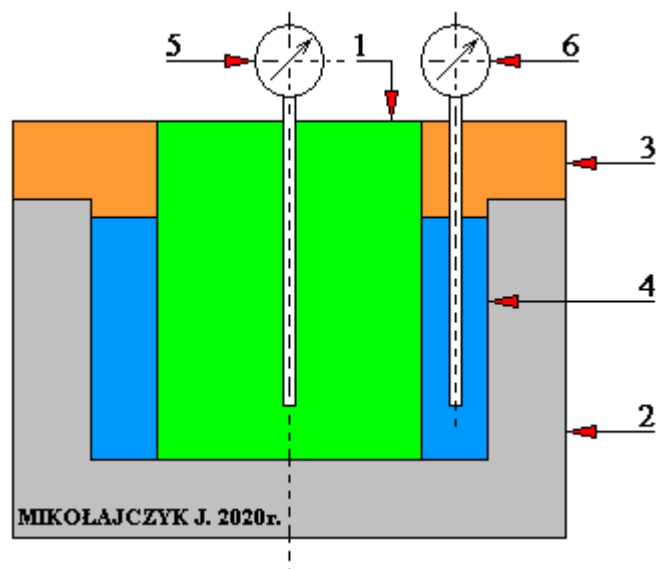
gdzie: d – grubość ścianki;
 λ – współczynnik przewodnictwa cieplnego danej warstwy materiału.

2. Cel ćwiczenia

Celem niniejszego ćwiczenia jest wyznaczenie współczynnika przewodności cieplnej różnych materiałów (aluminium, beton komórkowy, powietrze), porównanie uzyskanych wyników i wyciągnięcie konstruktywnych wniosków praktycznych.

3. Opis ćwiczenia

Do wyznaczania współczynnika przewodności cieplnej wykorzystamy stanowisko przedstawione na rys. 3.

Rys. 3. Stanowisko do wyznaczania współczynnika przewodności cieplnej materiału elementu badanego

1 – badany element; 2 – zbiornik; 3 – pokrywa; 4 – woda; 5 – termometr T_1 ; 6 – termometr T_2

Czynności do wykonania w ramach realizowanego ćwiczenia:

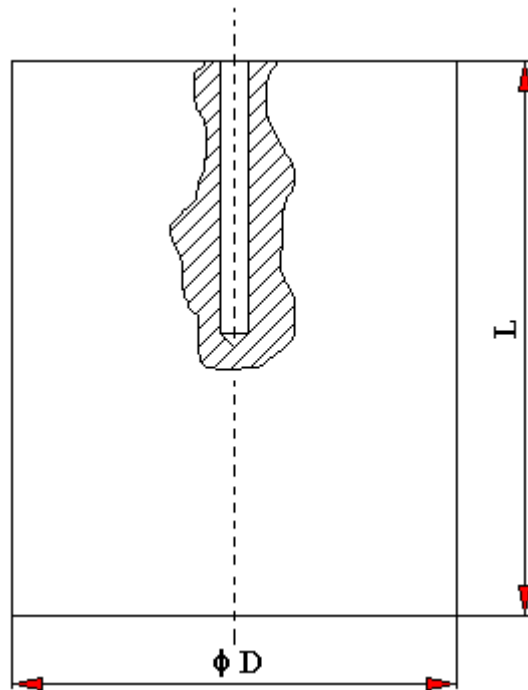
- Napełnić zbiornik 2 wodą o temperaturze ok. 373 K do linii zaznaczonej na wewnętrznej ścianie zbiornika (3 litry wody);
- Zanurzyć w wodzie badany element 1;
- Przykryć zbiornik pokrywą 3;
- Podłączyć termometry T_1 oraz T_2 , zanotować ich wskazania w tabelce jako temperaturę początkową wody 4 i elementu badanego 1;
- Mierzyć kolejne zmiany temperatur wody 4 i elementu badanego 1 oraz czas jaki upłynął od początku ćwiczenia. Wyniki notować w tabelce.

Uwaga: w niniejszym ćwiczeniu jest używana gorąca woda. Należy zachować szczególne środki ostrożności.

Tab. 1. Wyniki pomiarów

Badany materiał	Aluminium	Beton komórkowy	Powietrze	Uwagi
Temperatura wewnętrzna badanego materiału [°C]				
Temperatura zewnętrzna badanego materiału [°C]				
Temperatura początkowa wody [°C]				
Temperatura końcowa wody [°C]				
Czas przepływu ciepła t [sek]				

Przed wykonaniem ćwiczenia należy zwymiarować każdy z badanych materiałów, ponieważ ich wymiary nie są identyczne, więc pola powierzchni bocznej będą różne. Wszystkie z badanych materiałów mają kształt walca. Wewnątrz każdego z walców znajduje się otwór w którym umieszcza się termometr cyfrowy, mierzący temperaturę we wnętrzu badanego materiału.

Rys. 4. Schemat badanego materiału w kształcie walca
 ϕD – średnica walca; L – wysokość walca

4. Opracowanie wyników

4.1. Obliczyć powierzchnię przepływu ciepła do wnętrza walca (rys. 4) zanurzonego w wodzie.

$$F = D \cdot h \cdot \pi$$

gdzie: F – powierzchnia przepływu ciepła;

D – średnica walca;

h – głębokość zanurzenia (w czasie wykonywania ćwiczenia należy zanurzyć walec na głębokość $h = 160$ [mm]).

4.2. Obliczyć ilość ciepła przekazanego przez wodę.

W zagadnieniach technicznych przyjmuje się, że entalpia właściwa wody i [kcal/kg] o temperaturze poniżej 150°C jest liczbowo równa temperaturze wody wyrażonej w $^{\circ}\text{C}$.

Wobec powyższego ilość ciepła przekazanego przez wodę wynosi:

$$Q = G_w \cdot (i_p - i_k) \text{ [kcal]}$$

gdzie: G_w – ciepło właściwe wody;

i_p – entalpia początkowa wody;

i_k – entalpia końcowa wody.

Przyjąć $1 \text{ kcal} = 4,1868 \text{ kJ}$

4.3. Obliczyć wartość współczynnika przewodności cieplnej badanego materiału w oparciu o uzyskany rozkład temperatury na ściance walca wg następującego wzoru:

$$\lambda = \frac{Q \cdot \delta}{F \cdot (T_1 - T_2) \cdot t} \left[\frac{\text{W}}{\text{m} \cdot \text{K}} \right]$$

gdzie: Q – ciepło przekazane przez wodę [J];
δ – grubość ścianki równa połowie średnicy walca [m];
F – powierzchnia przepływu ciepła [m²];
T₁ – temperatura na powierzchni zewnętrznej walca [K];
T₂ – temperatura wewnątrz walca [K];
t – czas przekazania ciepła [sek].

5. Pytania sprawdzające

- Zdefiniować opór przewodzenia ciepła.
- Od czego zależy ilość ciepła przepływającego przez przegrodę?
- Narysować rozkład temperatury w przegrodzie jedno- i wielowarstwowej.

6. Literatura

- Lewiński J.: Wymiana ciepła. Wydawnictwo PWSZ w Pile, Piła 2012.
- Różański S.A.: Fizyka. Repetytorium dla studentów I roku studiów inżynierskich. Wydawnictwo PWSZ w Pile, Piła 2011.
- Różański S.A.: Przez fizykę na skróty. Wydawnictwo PWSZ w Pile, Piła 2013.
- Różański S.A.: Ćwiczenia laboratoryjne z fizyki wspomagane komputerem. Wydawnictwo PWSZ w Pile, Piła 2014.
- Skorka M.: Fizyka. Podręcznik dla studentów wyższych technicznych studiów zawodowych dla pracujących. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1973.
- Staniszewski B.: Termodynamika. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1978.